

Stanovisko „Podpora EÚ pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie“

(2013/C 139/05)

VÝBOR REGIÓNNOV

- súhlasí s názorom Komisie, že EÚ by mala vyvíjať komplexné, cielené a dlhodobé úsilie v záujme podpory reforiem v krajinách v procese transformácie, s cieľom stabilizovať situáciu a zaviesť uskutočniteľné a udržateľné zmeny a trvalé demokratické štruktúry;
- poukazuje na to, že miestne a regionálne orgány, vzhľadom na bohaté skúsenosti v oblasti vývoja a implementácie politiky poskytovania základných verejných služieb by mali zohrávať kľúčovú úlohu v procese zavádzania trvalo udržateľných zmien v spoločnostiach v procese transformácie;
- konštatuje, že miestnym a regionálnym orgánom v partnerských krajinách bránia pri plnej realizácii ich potenciálu vo všeobecnosti také prekážky, ako je nedostatok finančnej samostatnosti a obmedzená fiškálna kapacita, nízka úroveň rozvoja miestnej demokracie, transparentnosti a účasti občanov, obmedzená znalosť finančnej pomoci v rámci programov EÚ pre miestne a regionálne orgány, neschopnosť podieľať sa na programoch a projektoch EÚ;
- vyzdvihuje potenciál nástrojov Výboru regiónov na podporu politiky EÚ v susedných krajinách, ako je napríklad platforma na spoluprácu medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi v podobe Európsko-stredomorského zhromaždenia regionálnych a miestnych samospráv (ARLEM) a Konferencie miestnych a regionálnych orgánov krajín Východného partnerstva (CORLEAP);
- odporúča rozšíriť účasť na programoch TAIEX aj na miestne a regionálne orgány v zainteresovaných krajinách;
- hodlá podporovať odbornú prípravu miestnych a regionálnych orgánov v krajinách v procese transformácie, s cieľom zlepšiť budovanie miestnych kapacít. V tomto ohľade Výbor regiónov nadviaže dialóg s Európskou nadáciou pre odborné vzdelávanie a ďalšími zainteresovanými stranami;
- konštatuje, že výbor úzko spolupracuje s Európskou komisiou pri vytváraní atlasu decentralizovanej spolupráce a každoročne organizuje konferenciu o decentralizovanej spolupráci.

Spravodajca

Maciej KOBYLIŃSKI (PL/SES), primátor mesta Słupsk

Referenčný dokument

Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Podpora EÚ pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie“

JOIN(2012) 27 final

I. POLITICKÉ ODPORÚČANIA**VÝBOR REGIÓNOV****Všeobecné pripomienky**

1. víta spoločné oznámenie Komisie a vysokej predstaviteľky „Podpora EÚ pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie“, ktoré obsahuje analýzu doterajšej podpory ako i návrh na zlepšenie podpory EÚ partnerským krajinám v procese transformácie, t. j. krajinám, ktoré zavádzajú významné politické, spoločenské a hospodárske reformy.

2. Súhlasí s názorom Komisie, že EÚ by mala vyvíjať komplexné, ciele a dlhodobé úsilie v záujme podpory reforiem v krajinách v procese transformácie, s cieľom stabilizovať situáciu a zaviesť uskutočniteľné a udržateľné zmeny a trvalé demokratické štruktúry. Je to dôležité najmä preto, že transformačné procesy nemusia vždy viesť k okamžitému úspechu a môžu so sebou v prípade zlyhania prinášať riziko krízy a hrozby pre stabilitu krajiny alebo celého regiónu.

3. Zdôrazňuje, že udalosti, ktoré sa odohrali v susedných krajinách EÚ, ako napríklad prudké spoločenské a politické zmeny v arabských krajinách v roku 2011, majú priamy vplyv na členské štáty EÚ. V tejto súvislosti si susedné krajiny EÚ, ktoré sa nachádzajú v procese transformácie, vyžadujú väčšiu pozornosť a špecifické a lepšie zaangažovanie krajín a inštitúcií EÚ na rôznych úrovniach.

4. Víta zameranie na individuálne a presnejšie prispôbenie nástrojov podpory pre spoločnosti v procese transformácie, ktoré vyplývajú zo zohľadnenia ich konkrétnych potrieb, okolností a politických, hospodárskych a kultúrnych špecifik.

5. Zdôrazňuje potrebu zapojiť miestne a regionálne orgány do činnosti v oblasti podpory pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie.

6. Odkazuje na konštatovanie v stanovisku CdR 732/2012, že na prevzatie zodpovednosti miestnymi subjektmi a podporu

miestnej demokracie je potrebná dôvera v politický systém a jeho zástupcov, pričom vďaka decentralizovanej štruktúre by mali vzniknúť legitímne a účinnejšie inštitúcie, že decentralizácia je najdôležitejším prostriedkom na vytvorenie užšieho preporenia medzi vládou a občanmi, a že otvorené procesy prijímania rozhodnutí v súlade so zásadou subsidiarity prispievajú k stotožneniu občanov s demokratickými zásadami, čo je predpokladom pluralistickej a tolerantnej spoločnosti.

7. Poukazuje na to, že neštátni partneri ako aj samosprávne orgány zohrávajú dôležitú úlohu pri účinnej realizácii politiky podpory demokratickej správy vecí verejných, ľudských práv, hospodárskeho a sociálneho blahobytu, ako aj mieru a stability takým spôsobom, ktorý prispieva k sociálne, hospodársky, politicky a environmentálne udržateľným reformám a k regionálnej integrácii.

8. Zdôrazňuje, že v procese výmeny skúseností a zblížovania rôznych modelov transformácie zohrávajú významnú úlohu miestne a regionálne orgány, ktoré majú cenné vedomosti a skúsenosti v oblastiach s osobitným významom pre partnerské krajiny, vrátane realizácie projektov cezhraničnej spolupráce. V tejto súvislosti by sa preto miestne a regionálne orgány mali považovať za kľúčových aktérov susedskej politiky, politiky rozširovania i rozvoja.

9. Potvrdzuje hlavné body svojho stanoviska na tému „Preskúmanie európskej susedskej politiky“ (CdR 198/2011) ⁽¹⁾.

10. Víta návrh, aby EÚ posilnila dialóg a koordináciu s ďalšími neštátnymi partnermi, vrátane miestnych orgánov.

Podpora pri vytváraní podmienok pre úspešnú transformáciu

11. Víta uznanie kľúčovej úlohy občianskej spoločnosti, širokej podpory a zapojenia komunity do reformných procesov, úspešnej transformácie a politického dialógu, na ktorého formovaní sa výrazne podieľajú miestne a regionálne orgány a mimovládne organizácie.

⁽¹⁾ „Preskúmanie európskej susedskej politiky“, stanovisko Výboru regiónov zo 14. – 15. decembra 2011 (CIVEX-V-023).

12. Poukazuje na to, že miestne a regionálne orgány, vzhľadom na bohaté skúsenosti v oblasti vývoja a implementácie politiky poskytovania základných verejných služieb, ako je verejné zdravie, vzdelávanie, nakladanie s odpadmi, vodné hospodárstvo, miestne podnikanie, doprava a infraštruktúra, životné prostredie a prírodné zdroje ako aj poľnohospodárstvo, by mali zohrávať kľúčovú úlohu v procese zavádzania trvalo udržateľných zmien v spoločnostiach v procese transformácie.

13. Konštatuje, že miestne a regionálne orgány nesú rovnako veľkú zodpovednosť ako celoštátne orgány za rozvíjanie a ochranu skutočnej demokracie, občianskej výchovy, transparentnosti a rešpektovania ľudských práv.

14. Opakuje odporúčania, ktoré sformuloval v roku 2011 vo svojom vyhlásení a uznesení⁽²⁾ týkajúcich sa južného susedstva (s krajinami v oblasti Stredozemného mora), t. j. významu zapojenia miestnych a regionálnych orgánov do činnosti EÚ v tomto regióne, pretože budovanie demokracie a demokratická transformácia začína na najnižšej úrovni a nemožno ich nariadiť zhora. Miestna zodpovednosť a zapojenie do činnosti v prospech miestneho spoločenstva, od miest a miestnych orgánov až po občiansku spoločnosť, majú zásadný význam pre udržanie stabilnej demokracie a jej silného ukotvenia v spoločnosti.

15. Odporúča kľasť väčší dôraz na dosiahnutie dobrej správy vecí verejných a posilnenie riadenia na nižšej ako celoštátnej úrovni i viacúrovňového riadenia. Výbor prezentoval viacúrovňové riadenie ako koordinovanú činnosť EÚ, členských štátov a miestnych orgánov založenú na partnerskej spolupráci a zameranú na vypracovanie a implementáciu politiky EÚ⁽³⁾. Dobré viacúrovňové riadenie aj v susedných krajinách EÚ v procese transformácie možno dosiahnuť tým, že sa ich miestnym a regionálnym orgánom umožní priamy prístup k financovaniu prostredníctvom programov EÚ.

16. Poukazuje na to, že príkladom úspešného zavŕšenia procesov systémovej, politickej, spoločenskej a celkovej hospodárskej transformácie sú v mnohých prípadoch miestne a regionálne orgány krajín strednej a východnej Európy, ktoré sú členmi EÚ. Výdobytky týchto krajín, ale i problémy, na ktoré niektoré z nich narazili, môžu poskytnúť inšpiráciu a pomôcť vytvoriť vhodné modely pre zavádzanie reforiem v transformujúcich sa krajinách. Preto poukazuje na nutnosť zohľadniť miestne a regionálne orgány krajín, ktoré vstúpili do EÚ

v roku 2004 a 2007, ako relevantných aktérov v procese výmeny skúseností s partnerskými krajinami.

17. Poukazuje na potrebu zapojiť miestne a regionálne orgány do činnosti na národnej i medzinárodnej úrovni v oblasti tvorby a realizácie politiky na poskytovanie podpory pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie.

18. Zdôrazňuje význam miestnych a regionálnych orgánov v oblasti vonkajších vzťahov, keďže miestne orgány v tejto oblasti zohrávajú a mali by zohrávať dôležitú úlohu.

19. Poukazuje na potreby a požiadavky samosprávnych orgánov v krajinách v procese transformácie, na ktoré by rád upriamil pozornosť národných vlád a európskych a medzinárodných inštitúcií. Vyzýva Európsku komisiu, aby zapojila orgány verejnej správy na nižšej než celoštátnej úrovni do diskusie s ústrednými vládami krajín v procese transformácie.

20. Konštatuje, že miestnym a regionálnym orgánom v partnerských krajinách bránia pri plnej realizácii ich potenciálu vo všeobecnosti také prekážky, ako je nedostatok finančnej samostatnosti a obmedzená fiškálna kapacita, nízka úroveň rozvoja miestnej demokracie, transparentnosti a účasti občanov, obmedzená znalosť finančnej pomoci v rámci programov EÚ pre miestne a regionálne orgány, neschopnosť podieľať sa na programoch a projektoch EÚ. Samozrejme, že v rôznych krajinách majú tieto faktory rôzne veľký vplyv. Ich obmedzenie si vyžaduje podporu: reformu verejnej správy, vrátane miestnych a regionálnych orgánov, ďalší rozvoj účasti občanov na formovaní politiky a partnerstve na miestnej úrovni, výmenu skúseností a rozvoj spolupráce s partnermi v EÚ v oblastiach dôležitých pre miestne a regionálne orgány, budovanie kapacít zameraných na účasť v programoch a projektoch EÚ.

21. Poukazuje na to, že ak chce EÚ zlepšiť administratívne kapacity v krajinách zapojených do európskej susedskej politiky (ESP), čo je pre väčšinu z nich nevyhnutné, musia byť do tejto politiky zapojené najmä miestne a regionálne samosprávy. V tomto ohľade má zásadný význam budovanie kapacít a odborná príprava pre miestne a regionálne orgány v krajinách v procese transformácie, keďže politici a predstavitelia samosprávnych orgánov rozvojom svojich schopností a znalostí prispievajú k vytvoreniu efektívneho, otvoreného a transparentného riadenia.

⁽²⁾ Vyhlásenie predsedníctva Výboru regiónov zo 7. marca 2011 o situácii v krajinách na juhu Stredozemného mora. Uznesenie Výboru regiónov z 12. mája 2011 na tému „Riešenie vplyvu a dôsledkov revolúcií v krajinách okolo Stredozemného mora“.

⁽³⁾ „Biela kniha Výboru regiónov o viacúrovňovom riadení“, stanovisko Výboru regiónov z vlastnej iniciatívy zo 17. a 18. júna 2009 (CONST-IV-20).

22. Zdôrazňuje, že má možnosť šíriť ciele tejto politiky vďaka spolupráci s miestnymi a regionálnymi orgánmi v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania a susedskej politiky. Dôležité miesto v tejto spolupráci majú pracovné skupiny a zmiešané poradné výbory, CORLEAP a ARLEM.

Nástroje podpory

23. Vítá úsilie o zlepšenie systému stimulov a obmedzení prostredníctvom presnejšieho a efektívnejšieho stanovenia ich podmienok.

24. Poukazuje na skutočnosť, že stimuly a podmienky pre krajiny zahrnuté do procesu rozširovania a susedskej politiky, ako aj pridelovanie zdrojov a poskytovanie pomoci by mali byť užšie späté s pokrokom pri realizácii reforiem, vrátane decentralizácie a zapojenia miestnych a regionálnych orgánov na príslušnej úrovni rozhodovania.

25. Vyzdvihuje potenciál nástrojov Výboru regiónov na podporu politiky EÚ v susedných krajinách, ako je napríklad platforma na spoluprácu medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi v podobe Európsko-stredomorského zhromaždenia regionálnych a miestnych samospráv (ARLEM) a Konferencie miestnych a regionálnych orgánov krajín Východného partnerstva (CORLEAP).

26. Poukazuje na to, že ARLEM v mnohých oblastiach významne pomáha k prehĺbeniu spolupráce medzi EÚ a krajinami v oblasti Stredozemného mora, najmä so zreteľom na otázku miestneho rozvoja, miestneho vodného hospodárstva, energie z obnoviteľných zdrojov, malých a stredných podnikov. Prispelo k tomu, že sa zvýšilo povedomie občanov o spolupráci v oblasti Stredozemného mora, ktorá tak získala konkrétnu podobu.

27. Poukazuje tiež na potenciál konferencie CORLEAP, ktorej hlavnými prioritami činnosti sú reforma verejnej správy, fiškálna decentralizácia a územná spolupráca, t. j. otázky osobitného významu pre transformujúce sa krajiny v procese budovania udržateľného, efektívneho a vierohodného riadenia na všetkých úrovniach.

28. Vítá dôraz na význam nástroja na podporu občianskej spoločnosti (CSF) ako základného prvku novo zavedených mechanizmov pre krajiny zahrnuté do susedskej politiky.

29. Zdôrazňuje, že je potrebné, aby EÚ pokračovala v podpore úlohy a postavenia národných združení miestnych samospráv v partnerských krajinách, ako kolektívnych zástupcov sprostredkujúcich názory miestnych orgánov.

Inštitucionalizácia a posilnenie potenciálu združení miestnych a regionálnych orgánov v krajinách v procese transformácie povedie k posilneniu demokracie na miestnej úrovni a viacúrovňového riadenia.

30. Vyzýva na vytvorenie kontaktných miest pre miestne a regionálne orgány v delegáciách EÚ v partnerských krajinách, kde je potreba podpory najnaliehavejšia.

31. Konštatuje, že mnoho európskych miestnych a regionálnych orgánov už mnoho rokov realizuje decentralizované projekty spolupráce so svojimi náprotivkami v partnerských krajinách. S cieľom uľahčiť túto spoluprácu a sústrediť na jednom mieste všetky projekty financované miestnymi a regionálnymi orgánmi EÚ, a zároveň určiť nové projekty, funguje od decembra 2011 portál decentralizovanej rozvojovej spolupráce vytvorený spoločne Európskou komisiou a Výborom regiónov.

32. Podotýka, že dobrým príkladom praktických a cielených nástrojov je partnerská spolupráca a programy TAIEX, ktoré sú v rozsiahlej miere využívané v EÚ na utuženie vzťahov s partnerskými krajinami.

33. Odporúča rozšíriť účasť na programoch TAIEX aj na miestne a regionálne orgány v zainteresovaných krajinách. Je dôležité rozšíriť partnerskú spoluprácu a projekty TAIEX medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi v EÚ a partnerských krajinách. Premietne sa to do zlepšenia správy vecí verejných v partnerských krajinách a posilnenia významu viacúrovňových štruktúr, a to tak v EÚ, ako aj v krajinách, na ktoré sa vzťahuje európska susedská politika.

34. Hodlá podporovať odbornú prípravu miestnych a regionálnych orgánov v krajinách v procese transformácie, s cieľom zlepšiť budovanie miestnych kapacít. V tomto ohľade Výbor regiónov nadviaže dialóg s Európskou nadáciou pre odborné vzdelávanie a ďalšími zainteresovanými stranami.

35. Bude sa zaoberať otázkou možnosti zahrnutia krajín v procese transformácie do podobných programov, ako je nástroj pre miestnu správu (LAF – *Local Administration Facility*), ktorý patrí do programu TAIEX a v súčasnosti je dostupný pre kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny, a slúži na šírenie vedomostí o EÚ a jej postupoch.

Úloha spolupráce na miestnej a regionálnej úrovni

36. Potvrdzuje, že je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na zapojenie samospráv tak v EÚ, ako aj v partnerských krajinách, ako súčasť dialógu s týmito krajinami.

37. Zdôrazňuje, že je potrebné uznať rozhodujúcu úlohu miestnych a regionálnych orgánov tak v EÚ, ako aj v partnerských krajinách pri vypracúvaní politiky a stratégie podpory pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie.

38. Upozorňuje na potrebu podporovať všetky formy výmeny medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi z EÚ a partnerských krajín: partnerstvá medzi mestami, technickú spoluprácu a budovanie kapacít. Krajinám v procese transformácie by mali byť dostupné nástroje EÚ, ktorých cieľom je vybudovanie trvalého partnerstva medzi miestnymi a regionálnymi samosprávami.

39. Zdôrazňuje v súlade so svojím stanoviskom CdR 198/2011⁽⁴⁾ význam a špecifickosť úrovne spoločenských vzťahov medzi samosprávami EÚ a susedných krajín. Ich

dôležitým prvkom je zapojenie tretieho sektora a občianskych skupín, ktoré dopĺňa formálnu spoluprácu miestnych a regionálnych orgánov. Ako dôležitý faktor susedskej politiky si vyžaduje špecifické nástroje.

40. Zdôrazňuje, že vďaka spolupráci s miestnymi a regionálnymi orgánmi v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania a susedskej politiky (ide napr. o pracovné skupiny a zmiešané poradné výbory, CORLEAP a ARLEM) výbor aktívne prispieva k podpore EÚ pre trvalo udržateľné zmeny v spoločnostiach v procese transformácie a pomáha propagovať ciele tohto oznámenia.

41. Konštatuje, že výbor úzko spolupracuje s Európskou komisiou pri vytváraní atlasu decentralizovanej spolupráce a každoročne organizuje konferenciu o decentralizovanej spolupráci.

V Bruseli 11. apríla 2013

Predseda
Výboru regiónov
Ramón Luis VALCÁRCEL SISO

⁽⁴⁾ „Preskúmanie európskej susedskej politiky“, stanovisko Výboru regiónov zo 14. – 15. decembra 2011 (CIVEX-V-023).